

МІСЦЕ ТРІАДИ В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ТА РЕЛІГІЙНОЇ ДУМКИ

Літман О.М., Аспірант кафедри філології та перекладу УДУНТ, maxlit95@gmail.com, ORCID 0009-0008-5047-8842

Філософська і релігійна думка мають спільну мету - зрозуміти природу світу і місце людини в ньому. Вони обирають шлях осмислення через концептуальну модель існування, яка дозволяє зрозуміти складні процеси і взаємозв'язки у всесвіті. Ця робота виокремлює тріадність як глибоку філософську концепцію, що доповнюється релігійними догмами та віровченнями. Метою цієї роботи є дослідження тріадності як основного принципу побудови релігійної та філософської думки.

Ключові слова: Тріада, історія філософії, антична філософія, християнство, Гегель

THE PLACE OF TRIAD IN THE HISTORY OF PHILOSOPHICAL AND RELIGIOUS THOUGHT

Litman M., Postgraduate student at the Department of Philology and Translation of USUST, maxlit95@gmail.com, ORCID 0009-0008-5047-8842

Philosophical and religious thought share a common goal - to understand the nature of the world and the place of humans in it. They choose the path of comprehension through a conceptual model of existence, which allows understanding complex processes and interconnections in the universe. This work highlights the concept of triad as a profound philosophical concept, complemented by religious dogmas and doctrines. The aim of this work is to study the triad as a fundamental principle of constructing religious and philosophical thought.

Keywords: Triad, history of philosophy, ancient philosophy, Christianity, Hegel

Первинне формування тріади варто почати розглядати з піфагорейської школи. Піфагорейці вірили у таємничий, містичний зміст числа і числових відношень. Одне з основних відмінностей між парними і непарними числами для піфагорійців полягає у їх візуальному представленні. Для них число не просто кількість, але має й якісну характеристику. Отже, перше парне число, яким є двійка, відповідає безкінечності. Спробуючи геометрично зобразити число, піфагорійці розглядали лінійні, плоскі та тілесні числа. Наприклад, одиницю вони вважали за точку, двійку - за риску, трійку - площину (трикутник), і чотири - за тіло (першу форму тіла, таку як піраміда). Таким чином, перше непарне число, а саме трійка, має початок, кінець і середину. З погляду піфагорійців воно вважалося закритою і цілою фігурою, що втілює елементарні трикутники та є досконалою. Тобто трійку вважали як першу геометрично закриту фігуру що уособлює певну закриту систему.

Першим хто вжив термін Тріада був Платон. Також Платон висунув філософську теорію про тріаду, згідно з якою все, що існує, складається з трьох субстанцій:

- "єдиного": є основою будь-якого існування, не має ознак початку, кінця, частин, цілісності, форми або змісту;
- "розуму": походить від "єдиного", протилежний йому, сутність всіх речей, включаючи все живе на землі;
- "душі": рухлива субстанція, яка пов'язує "єдине-ніщо" і "розум-все живе", а також усі речі й явища. Душа може бути світовою або належати до окремої людини. Душа людини є частиною світової душі, безсмертна. Після смерті тіло зникає, а душа, відповівши за свої земні вчинки, набуває нової тілесної оболонки. Зміна тілесних форм є сталим законом Космосу.

Також структура тріади споглядається у платонівському світогляді через «світ ейдосів – деміурга-рухомої матерії». Так у діалозі "Тімей", Платон визначає акт створення всіх речей і живих істот як Богом-деміургом. Він описує Деміурга як розум, який, дивлячись на вічний шалений прообраз-парадигму, творить світ шляхом упорядкування хаотично рухомої матерії. При цьому ідеальний прообраз і матерія не залежать від Деміурга, він лише поєднує їх разом, і це відрізняє його від Бога в теїстичних релігіях, який створює світ з нічого. Однак Деміург не є всеосяжним: він намагається максимально наблизити світ до його ідеї, але пасивний опір матерії, виявлений у формі природної необхідності, перешкоджає йому повністю реалізувати своє намір.

Не можна обійти вчителя Платона – Сократа. Так у діалозі «Теетет» згадується метод маєвтики що означає метод філософствування, створений Сократом який полягає у розкритті істини шляхом послідовних питань, через «випробування» (ἐξέτασις). У ході діалогу Сократ, замість того, щоб стверджувати ту чи іншу істину, ставить послідовно запитання, до відповідей на які його співрозмовник самостійно формулює раніше невідомі йому твердження («народжує істину»). Це пов'язано з ідеєю повитухи: Сократ не намагається передати істину, а допомагає співрозмовнику самостійно «витягнути» її зі свого розуму, виходячи з постулату про передіснування істини. Тому тут зберігається принцип «хибна думка – запитання – народження істини»

У Християнстві Бог-Отець розглядається як принципово зовнішній, трансцендентний та просторовий аспект світу. Неможливо побачити Його, оскільки "Бога не бачив ніхто ніколи..." (Іоанн, 1, 18).

Бог-Син є внутрішнім аспектом світу, суб'єктом, який залежить від об'єкта. В Євангелії від Іоанна Ісус говорить, що Він не може творити Сам від Себе і робить волю Батька, що послав Його. Бог-Син має прямий зв'язок з часовою перспективою людства і визначає його

онто- та філогенетичне існування через принципи "смерті-воскресіння" та "другого пришествя".

Бог-Дух є граничним аспектом світу, оскільки слово "дух" імплікує всюдисутність. Дух втілює принцип цілісності, синергії, взаємозв'язку та постійного руху і зміни.

У філософії Трійця також маємо справу не лише зі статично-структурною, але й динамічною сутністю. У гегелівській інтерпретації Трійця виступає як своєрідна тріада, що лежить в основі його філософської системи. Бог-Отець уособлюється в царстві логічних категорій (Логіка), Бог-Син – це створений світ (царство Природи). Христос помирає у цьому світі та воскресає у царстві Духа, яке є синтезом перших двох царств (Дух). Гегель пише, що "бог як абстракція не є щирим богом, а справжній бог з'являється тільки як живий процес покладання свого іншого – світу; це власне своє, що досягається як божественна форма, є сином божим, і лише у єдності зі своїм іншим, лише у душі бог є суб'єктом".

Кульмінацією тріади в Гегеля став розвиток в діалектики. У гегелівській діалектиці відтворюється тріада: теза-антитеза-синтез. Згідно з думкою німецького філософа мислення та існування є ідентичними, тому світ розвивається за єдиним законом. Тому закон розвитку у своїй формі має такий вигляд тріади. Тріада підкреслює, що будь-яке світове явище здатне створювати протиріччя. Якщо є чорне, то має бути і біле. Існує чоловік, отже існує жінка. Вони не можуть існувати окремо. Такі протиріччя взаємодіють між собою. Результатом цієї взаємодії є синтез - явище нового типу, яке поєднує риси тези та антитези. Синтез перетворюється в нову тезу, створюючи нові протиріччя, і цей процес безкінечний. Абсолютний Дух не може пізнати себе через людину. Коли протилежності взаємодіють, виникає синтез (наприклад, взаємодія чоловіка і жінки породжує дитину, яка поєднує риси обох батьків). Тому дитина є синтезом. Таким чином ми бачимо розвиток природи і суспільства в тріадній моделі.

Отже філософські та релігійні системи вдало застосовують принцип тріадності і тріадну модель, є когнітивним фундаментом релігійних та філософських уявлень і може вважатися потужним інструментом пізнання світу.